

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Názov habilitačnej práce: *Jednotlivec, spoločenstvo a spoločnosť v kynickej filozofii*

Meno a priezvisko autora práce: Mgr. Jaroslav Cepko, PhD.

Titul, meno a priezvisko oponenta práce: doc. Mgr. Peter Fraňo, PhD.

Kandidát habilitačného konania Mgr. Jaroslav Cepko, PhD. ako súčasť svojej prihlášky na získanie akademicko-pedagogického titulu docent predložil prácu, ktorá pozostáva z troch publikovaných vedeckých štúdií¹ s jednotiacim názvom *Jednotlivec, spoločenstvo a spoločnosť v kynickej filozofii*. Práca je doplnená zoznamom skratiek, obsiahlym úvodným komentárom, záverom a zoznamom bibliografických odkazov s celkovým počtom sedemdesiatjeden strán. Takúto podobu predkladania habilitačnej práce umožňuje Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 246/2019 Z. z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov a umelecko-pedagogických titulov docent a profesor v § 1 ods. 3 c).

Tri hlavné kapitoly práce spájajú predovšetkým dve spoločné línie uvažovania. Po prvé, všetky kapitoly sa zaoberajú antickou filozofiou, konkrétne kynizmom, respektíve najmä prvými dvoma kynikmi Diogenom zo Sinópy a Kratétom z Théb. Po druhé, všetky uvádzané kapitoly sa zo systematického hľadiska sústreďujú na analyzovanie problematiky vzťahu jednotlivca a spoločnosti. Na základe autorovho výskumu prezentovaného v práci sa tak dajú formulovať akési základné stanoviská sociálnej a politickej filozofie kynizmu.

V úvodnom komentári (s. 8 – 28) autor rozoberá najskôr stav výskumu kynického hnutia. Poukazuje na niektoré negatívne rysy reflexie kynizmu v dejinách filozofie (najmä pod vplyvom Hegla), ako aj na modernú renesanciu výskumu kynizmu, ktorá sa začala rozvíjať koncom 70. rokov minulého storočia a pokračuje až do súčasnosti. Aj vďaka týmto interpretačným impulzom stanovuje autor dva hlavné okruhy tém z hľadiska problematiky kynického chápania spoločnosti a miesta. Na jednej strane je to napätie medzi kynickým individualizmom a spoločnosťou a na strane druhej myšlienka *kosmopolitizmu* ako univerzálnej zásady etického spoločenstva občanov sveta.

Druhou problematizovanou témou v úvodnom komentári je metóda výskumu kynickej problematiky. Pramene o kynizme sú totiž veľmi jednoduché, stručné a často majú formu anekdot tradovaných od neskorších autorov, pričom od samotných kynikov ich je zachovaných pomerne málo. Autor preto v práci volí metódu selekcie prameňov. Východiskom mu je identifikovanie typizovaného spôsobu komunikácie dvoch zakladajúcich postáv hnutia (Diogena a Kratéta) a zároveň zohľadňuje pri práci s prameňmi problematiku kynického chápania filozofie ako žitej skúsenosti. Vzhľadom na vyššie spomínané špecifiká kynizmu možno s takto zvolenou metodikou práce len súhlasiť.

Poslednou obsahovou zložkou úvodného komentára je predstavenie štyroch hlavných tematických okruhov, ktoré tvoria jadro habilitačnej práce: *Kynická rétorika a literatúra*; *Jednotlivec, spoločnosť, spoločenstvo*; *Kynická politeia*; *Občania sveta*.

V prvej kapitole (s. 29 – 39) s názvom *Všetko patrí múdrym* sa autor venuje analýze Diogenovho sylogizmu s názvom *Všetko patrí mudrcom* (SSR V B 353). V tomto sylogizme sa stiera na jednej strane

¹ CEPKO, J. (2016): „Všetko patrí múdrym“: blasfémia, alebo utópia? *Filozofia*, 71 (2), 131 – 140; CEPKO, J. (2017): Kratétova kynická utópia. *Filozofia*, 72 (2), 92 – 102; CEPKO, J. (2020): *Atopia* – miesto kynika vo svete. *Filozofia*, 75 (3), 170 – 182.

hranica medzi mudrcom a bohom a na strane druhej predpokladá ustanovenie akejsi komunity múdrych ľudí, ktorí sa dokážu vďaka vlastnému sebazdokonaľovaniu stať múdrymi.

V druhej kapitole (s. 40 – 51) s názvom *Existuje akési mesto* sa autor zaoberá analýzou Kratétovej básne s názvom *Kapsa* (SSR V H 70 – 76). Cepko poukazuje na skutočnosť, že tento spis sa konštruoval ako paródia na Homérov opis Kréty v epose *Odysseia* a popisuje utopickú spoločnosť ľudí, v ktorej vďaka skromnosti zanikajú príčiny všetkých rozbrojov.

V tretej kapitole (s. 52 – 63) s názvom *Všetko robil na verejnosti* sa autor zaoberá analyzovaním niektorých dôsledkov kynického ponímania slobody, ktoré stieralo hranice medzi verejnou a súkromnou činnosťou človeka. Dôsledkom takéhoto postoja bolo vykonávanie rozličných, obvykle skrytých praktík (napríklad varenie, stravovanie, kúpanie, vyprázdňovanie) na verejnosti. Cieľom takéhoto spôsobu života bolo naučiť ľudí, že hranice v morálke nemajú byť určované konvenciou, ale životom podľa prirodzenosti.

V závere (s. 64 – 66) autor konštatuje, že kynici si veľmi dobre uvedomovali, že žijú v interakcii s druhými ľuďmi. Ich myslenie je teda integrálne zasadené do sociálneho a politického kontextu. Na jednej strane síce bežný spôsob života kritizujú, no na strane druhej sa cítia byť aj zodpovední za druhých. Preto sa snažia vyformovať komunitu ľudí, ktorá by sa pridržala kynického spôsobu života. Špecifikom kynickej „sociálnej“ filozofie je ale oddelenie etiky od politiky. Kynik nechce získať moc nad druhými, ale iba sám nad sebou. Vyvrcholením takejto koncepcie života je potom predstava, že pomery v spoločnosti sa zlepšia iba vtedy, ak salepší osobný charakter jednotlivcov avšak bez použitia nejakých násilných mocenských prostriedkov.

Z vyššie uvedeného zhrnutia základných obsahových črt je zrejmé, že v habilitačnej práci sú jasne identifikované témy a problémy, ktoré sú následne podrobne analyzované a interpretované s použitím dostatočného množstva sekundárnej literatúry najmä anglickej, talianskej, nemeckej a francúzskej jazykovej proveniencie. Autorov výklad je premyslený, systematický a kombinuje metodiku filozofickej interpretácie sekundárnych zdrojov s dôkladnou filologickou analýzou primárnych prameňov. Práca tak prináša originálne výsledky v rámci výskumu kynického hnutia. Vybrané kapitoly práce sú navyše zostavené takým spôsobom, že pôsobia dojmom jednotnej a ucelenej monografie.

Z prehľadu publikačnej činnosti, ako aj riešených grantových úloh, ktorých súpis je súčasťou habilitačného spisu vyplýva, že autor sa skúmaniu problematiky kynizmu venuje systematicky a dlhodobo. V nedávnej minulosti sa napríklad podieľal na výnimočnom vydaní dvoch komentovaných zbierok fragmentov Aischina zo Sfétta (*Aeschinis Socratici fragmenta = Zlomky Aischina zo Sfétta*, 2020) a Diogena zo Sinópy (*Diogenis fragmenta = Diogenove zlomky*, 2016). Preto neprekvapuje, že má dôkladne preštudovanú prakticky všetku relevantnú odbornú literatúru, ktorá sa týka tejto tematiky. Z tohto dôvodu nemožno práci po obsahovej stránke takmer nič vytknúť. Dokonca by sa dalo povedať, že Mgr. Jaroslav Cepko, PhD. predstavuje jedného z popredných predstaviteľov výskumu kynického hnutia na Slovensku, ktoré sa na našom území začali rozvíjať v poslednom desaťročí. Vzhľadom na stav skúmanej problematiky v okolitých krajinách sa dá skonštatovať, že výsledky jeho práce prekračujú horizont aj domácej vedeckej komunity. Posudzovanú habilitačnú prácu preto považujem za kvalitnú a originálny príspevok ku štúdiu kynickej filozofie. K práci si dovoľím pripojiť len dve doplňujúce otázky k niektorým reflektovaným témam:

Otázky do diskusie

- 1) Je zrejmé, že tematiku svetoobčianstva prevzali stoici práve od kynikov. Môžeme na základe štúdia prameňov vystopovať nejaké odlišné črty medzi ponímaním *kosmopolitizmu* v kynizme a v stoicizme?
- 2) V práci autor poukazuje na zaujímavý spis epikúrejského filozofa Filodéma z Gadár s názvom *O stoikoch*, ktorý kriticky reflektuje aj niektoré prvky kynizmu. Zaujímalo by ma ako sa epikúrejci – ak sa to dá pramenne podchytiť – stavali ku kynickej filozofii, respektíve či môžeme nájsť iba negatívne postoje ku kynizmu alebo naopak či sa v epikúrejskej tradícii niekde stretieme aj s pozitívnou reflexiou tohto myšlienkového smeru?

Na záver svojho posudku vyjadrujem stanovisko, že habilitačná práca spĺňa všetky požiadavky, ktoré sa kladú na uvedený druh práce a navrhujem Mgr. Jaroslavovi Cepkovi, PhD. udeliť po úspešnej obhajobe vedecko-pedagogický titul docent v odbore habilitačného a inauguračného konania systematická filozofia.

Žilina, 8. 3. 2022

.....
 doc. Mgr. Peter Fraňo, PhD.
 Katedra filozofie a aplikovanej filozofie
 FF UCM v Trnave
 Nám. J. Herdu 2
 917 01 Trnava